

UDK 159.922.8 : 159.923.2	Godišnjak za psihologiju, vol 4, No 4-5., 2006, pp. 143-158	ISSN 1451-5407
------------------------------	--	----------------

Jelena Opsenica-Kostić¹⁷

Filozofski fakultet,
Niš

Tanja Panić

OŠ Sveti Sava,
Sremska Mitrovica

PERFEKCIONIZAM SREDNJOŠKOLACA – POVEZANOST SA NEKIM SOCIO-DEMOGRAFSKIM VARIJABLAMA¹⁸

Apstrakt

U ovom istraživanju ispitivan je nivo pojedinih aspekata perfekcionizma (lični standardi, nezadovoljstvo postignutim i urednost) kod srednjoškolaca. Uzorak je činilo 670 učenika, uzrasta 16 do 19 godina, koji srednju školu pohađaju u dva grada (i dva različita regiona) u Srbiji. Ispitivanje je obavljeno uz pomoć skale Almost Perfect Scale-Revised (Slaney et al., 1997), koja se sastoji iz tri subskale: Standardi, Raskorak i Red. Ispitivana je povezanost ovih aspekata perfekcionizma sa pojedinim socio-demografskim varijablama. Između ostalog, dobijeni rezultati govore da značajno više skorove na Standardima imaju ispitanici iz većih mesta, devojke, kao i ispitanici višeg materijalnog statusa; a da je Raskorak (odnosno nezadovoljstvo postignutim) veći kod ispitanika sa sela i kod učenika trogodišnjih i četvorogodišnjih stručnih usmerenja (takozvani „zanati“).

Ključne reči: perfekcionizam, srednjoškolci, adolescenti, APS-R, socio-demografske varijable.

¹⁷ jela.ops@gmail.com

¹⁸ Ovaj rad je pripremljen u okviru izrade naučno istraživačkog projekta broj 149062 D koji finansira Ministarstvo nauke i zaštite životne sredine Republike Srbije

1. Uvod

Iako ne postoji potpuna saglasnost oko toga koje sve karakteristike određuju perfekcionizam, većina autora se slaže da je postavljanje vrlo visokih ličnih standarda suštinsko obeležje koje odvaja perfekcionista od nonperfekcionista (Blatt, 1995; Frost, et al., 1990; Parker, 2000; Slaney, et al., 2002; prema Gilman & Ashby, 2003). Dodatnu teškoću u jedinstvenom određivanju perfekcionizma predstavlja potreba da se razlikuje „normalni“ (Hamachek, 1978, prema Shafran, et al., 2002; Gilman, & Ashby, 2003), odnosno „pozitivni“ perfekcionizam (Frost, et al., 1993, prema Shafran, et al., 2002) od „neurotičnog“ (Hamachek, 1978) ili „disfunkcionalnog“ (Frost et al., 1993, prema Shafran, et al., 2002). U ovom radu će biti korišćeni drugi termini, ali je suština distinkcije ista: adaptivni perfekcionizam („normalni“, „pozitivni“) je kada osoba postavlja sebi visoke standarde, ali i uspeva da ih postigne; maladaptivni perfekcionizam je kada osoba ima visoke standarde po kojima vrednuje svoja postignuća, ali ne može da ih dostigne, tako da ti visoki standardi postaju izvor frustracija; i, konačno, tu su i osobe koje su nonperfekcionista, odnosno oni koji ne postavljaju visoke standarde za sebe i svoj rad (Gilman, & Ashby, 2003).

Dva skale koje su, do danas, najčešće korišćene za merenje perfekcionizma u istraživanjima, dele isto ime: Multidimensional Perfectionism Scale (prema Bieling, et al., 2004). Jednu su razvili Frost i saradnici (FMPS, Frost, et al, 1990; prema istom izvoru), i u njoj se, osim visokih i rigidnih standarda, obuzetosti sopstvenim greškama i sumnje u akciju, kao indikatori perfekcionizma, javljaju i *roditeljska očekivanja* i *roditeljska kritika* (koje Frost i saradnici smatraju izvorom perfekcionizma). Ovu skalu prevele su Stojiljković i Maksić sa Instituta za pedagoška istraživanja u Beogradu i otad je korišćena u nekoliko istraživanja na školskoj (Stojiljković i saradnici, 1998a; Stojiljković i sar., 1998; Stojiljković i Maksić, 2000) i studentskoj populaciji (Šundrić, 2006). Druga skala je HMPS (Hewit & Flett, 1991, prema Bieling, et al., 2004) i u njoj su zastupljene tri dimenzije perfekcionizma (po Hewit-u): perfekcionizam orijentisan na sebe, perfekcionizam orijentisan na druge i socijalno određeni perfekcionizam (odnosno visoki standardi za sebe, za druge i ideja da okolina ima perfekcionista očekivanja od osobe). Meren na ovaj način, perfekcionizam je dovođen u vezu sa različitim osobinama ličnosti, sa poremećajima, i to naročito sa poremećajima ishrane i depresijom, sa različitim društvenim grupama (vidi, na primer, Dunkley, et al., 2006;

Pearson, & Gleaves, 2006; van Hanswijck de Jonge & Waller, 2003; Enns, et al., 2002)

Ovo istraživanje se bavi pitanjem povezanosti perfekcionizma i nekih sociodemografskih varijabli. Cilj je utvrđivanje povezanosti pojedinih aspekata perfekcionizma (standardi, raskorak između standarda i postignutog, urednost) i sledećih varijabli: mesto boravka (region); veličina mesta stalnog boravka; pol; vrsta škole koju pohađaju ispitanici; procenjeni materijalni status porodice; broj dece u porodici, red rođenja, potpunost porodice.

2. Metod

2.1. Ispitanici

U istraživanju je učestvovalo 670 učenika trećeg i četvrtog razreda srednjih škola iz dva grada u Srbiji. Od toga, 317 učenika školu pohađa u Sremskoj Mitrovici, a 353 u Nišu. Uzorak je sastavljen sa idejom da u njega budu uključeni učenici različitih škola, pošto se može pretpostaviti da je nivo perfekcionizma u različitim tipovima škola- različit. Odabrane su škole koje postoje u oba grada: gimnazija, medicinska, tehnička i tzv. zanati, odnosno prehrambeno-tehnička i slična usmerenja. Ovim je postignuto i da broj devojaka i mladića u uzorku bude približno isti. U tabelama 1 i 2 prikazana je struktura uzorka s obzirom na vrstu škole, pol i veličinu mesta stalnog stanovanja ispitanika. Ispitanici su bili starosti od 16 do 19 godina ($M=17,39$, $SD=0,65$).

Tabela 1. Uzorak ispitanika prema vrsti škole

Tabela 2. Uzorak ispitanika prema polu i mestu stanovanja

škola	frekv.	proc.	pol	frekv.	proc.	mesto stanovanja	frekv.	proc.
Gimnazija	195	29,1	Ženski	354	52,8	Selo	212	31,6
Medicinska	167	24,9				Varošica/g rad	458	68,4
Tehnička	144	21,5	Muški	316	47,2			
Zanati	164	24,5						
total	670	100,0						

2.2. Procedura

Ispitivanje je u oba grada obavljeno u novembru i decembru 2005-te godine, u školama, za vreme odvijanja redovne nastave. Pored popunjavanja skale perfekcionizma, od ispitanika su traženi i sledeći opšti podaci: pol, godine starosti, veličina mesta stalnog stanovanja, uspeh na kraju prošle školske godine, broj dece u porodici, red rođenja ispitanika, potpunost porodice i procenjeni materijalni status porodice. Ispitanici su odgovarali birajući između ponuđenih alternativa.

2.3. Instrument

Robert Slaney je, sa saradnicima, počeo da proučava perfekcionizam i da razvija skalu za njegovo merenje 1986-e godine. O tim počecima, konstrukciji i revizijama skale, može se pročitati u članku J.A. McGarvey-a The Almost Perfect Definition. Do čega se došlo, odnosno, šta je suština perfekcionizma po Slaney-u? Po njemu, perfekcionizam ima tri elementa, i to su: visoki standardi, urednost i raskorak (high standards, orderliness and discrepancy). Standardi su pozitivni indikator perfekcionizma i odnose se na visoka očekivanja koja osoba ima u odnosu na sebe samu, tj. na visoke standarde koje postavlja kao merila svojih postignuća. Raskorak je negativni aspekt i on odslikava stepen distresa koji osoba doživljava kada su njena postignuća stalno ispod njenih očekivanja (prema Gilman & Ashby, 2003). Urednost je takođe pozitivni element, međutim, navodi se da skala ima relativno nisku internu konzistentnost (Cronbach's $\alpha=.68$) i da nije od koristi prilikom klasifikovanja perfekcionista, pa se sugeriše oprez u njenom korišćenju (Slaney et al., 2002, prema Gilman & Ashby, 2003). Zajedničko delovanje ova tri elementa Slaney objašnjava na sledeći način: „Na primer, ako osoba ima visoke standarde i nizak raskorak- ako smatra da dostiže svoje standarde- onda će ta osoba osećati da je uspešna, a verovatno će to zaista i biti. Ako je ista osoba i uredna, postoje šanse da ona bude još uspešnija. Sa druge strane, ako neko ima visoke standarde i visok raskorak, ako stalno oseća da ne uspeva da dosegne sopstvena merila uspeha, onda će on biti nesrećan, pod stresom i neuspešan.“ (McGarvey, 1996) Istraživanja pokazuju da su Standardi pozitivno korelirani sa merama samopoštovanja (Ashby & Rice, 2000, prema Gilman & Ashby, 2003) i adaptivnim stilovima prevladavanja (Rice & Lapsey, 2000, prema Gilman & Ashby, 2003), dok je Raskorak u pozitivnoj korelaciji sa merama psihičkog distresa, uključujući depresiju

(Rice et al., 1998, prema Gilman & Ashby, 2003) i anksioznost (Johnson & Slaney, 1996, prema istom izvoru).

APS-R (Slaney et al., 1997) sadrži 23 ajtema koji mere adaptivni i maladaptivni perfekcionizam. Postoje tri subskale: Standardi (7 ajtema koji mere lične standarde, npr. „Imam visoke standarde za svoj rad ili uspeh u školi“; „Pokušavam da dam sve od sebe u svemu što radim“); Raskorak (12 ajtema koji mere distres uzrokovan nemogućnošću da se dostignu postavljeni standardi, npr. „Nikad nisam zadovoljan onim što postizem“, „Često brinem zato što ne ispunjavam svoja očekivanja“); i Red (4 ajtema koji mere stepen urednosti, npr. „Urednost mi je važna“, „Volim da sam uvek organizovan i disciplinovan“). Ispitanici izražavaju svoje slaganje sa tvrdnjom na sedmostepenoj skali (od 1=uopšte se ne slažem, do 7=potpuno se slažem). Cronbach-ovi alfa koeficijenti interne konzistentnosti iznose .85 za Standarde, .92 za Raskorak i .68 za Red, na uzorku polaznika koledža (Slaney et al., 1996, prema Gilman & Ashby, 2003). U istraživanju Gilmana i saradnika, interna konzistentnost je .75 i .91 za poduzorak hrvatskih adolescenata na Standardima i Raskoraku; a .83 i .91 za Standarde i Raskorak kod američkih adolescenata (Gilman, et al., 2005).

Faktorska analiza podržava postojanje ovih subskala kao faktora (prema Gilman & Ashby, 2003), pri čemu se najviše pažnje obraća na Standarde i Raskorak (što je već objašnjeno). Saopštava se da je povezanost između ova dva faktora umerena (?) ($r=-.12$, Slaney et al., 2002, prema Gilman, et al., 2005), mada se istovremeno tvrdi da se radi o dve nezavisne dimenzije perfekcionizma (isti izvor).

3. Rezultati

3.1. Podaci o subskalama Almost Perfect Scale-Revised

Pre prikaza rezultata koji govore o odnosu perfekcionizma i socio-demografskih varijabli, biće dati osnovni podaci o skali APS-R.

Tabela 3. Deskriptivni podaci za subskele APS-R i njihova pouzdanost

Subskale APS-R	Teorijski raspon	Empirijski raspon	M	SD	Kronbahov alfa koefic.	Broj ajtema
Standardi	7-49	13-49	36,59	6,47	.68	7
Red	4-28	4-28	22,92	4,11	.71	4
Raskorak	12-84	12-81	42,42	12,66	.83	12

Broj ispitanika u uzorku – 670.

Testiranje normalnosti distribucija je pokazalo da se distribucije skorova ni na jednoj od tri subskele ne mogu smatrati normalnim. Iz tog razloga u testiranju značajnosti razlika upotjebljavane su neparametrijske metode.

Tabela 4. Korelacije među subskalama APS-R

		APS standardi	APS raskorak
APS standardi	Pirsonov r	-	-
	Nivo znač		
APS raskorak	Pirsonov r	,032	-
	p	,411	
APS red	Pirsonov r	,287(**)	,115(**)
	p	,000	,003

** Korelacija je značajna na nivou 0.01 (dvostrana).

Bez obzira što ima korelacija koje nisu slučajne, visina povezanosti nije značajna. Ovakve korelacije među subskalama se i inače dobijaju, o čemu je bilo reči u uvodu. U odnosu na ove podatke, u proveru faktorske valjanosti skale, primenjena je ortogonalna rotacija faktora. Umesto očekivana 3, dobijeno je 6 faktora, uglavnom zahvaljujući promenljivom pridruživanju ajtema subskele Red i izdvajanju faktora „imam visoke standarde i vrlo sam zadovoljan onim što postizem!“, gde su udruženi deo ajtema sa subskele Standardi (visoke pozitivne) i Raskorak (visoke negativne korelacije). Međutim, u faktorskoj analizi sa unapred određenim brojem faktora (tri), svi ajtemi su nedvosmisleno raspoređeni po skalama (tj. faktorima) kojima se i tvrdi da pripadaju. Ovi podaci, zajedno sa stavkama APS-R, dati su u Prilogu, na kraju rada.

3.2. Perfekcionizam i socio-demografske varijable

Tabela 5. Deskriptivni podaci za subskele APS-R prema mestu boravka

		N	AS	SD
APS standardi	SMitrovica	317	35,34	6,776
	Niš	353	37,70	5,975
	Total	670	36,59	6,470
APS raskorak	SMitrovica	317	43,03	12,292
	Niš	353	41,87	12,971
	Total	670	42,42	12,658
APS red	SMitrovica	317	22,52	4,152
	Niš	353	23,28	4,041
	Total	670	22,92	4,108

Tabela 6. Značajnost razlika između aritmetičkih sredina grupa po mestu boravka

	APS standardi	APS raskorak	APS red
Mann-Whitney U	43559,000	52583,500	48770,500
Wilcoxon W	93962,000	115064,500	99173,500
Z	-4,960	-1,346	-2,883
p	,000	,178	,004

Tabela 7. Deskriptivni podaci za subskele APS prema veličini mesta boravka

		N	AS	SD
APS standardi	selo	212	35,60	6,723
	varošica ili grad	458	37,04	6,305
	Total	670	36,59	6,470
APS raskorak	selo	212	44,28	11,833
	varošica ili grad	458	41,56	12,945
	Total	670	42,42	12,658
APS red	selo	212	23,03	4,074
	varošica ili grad	458	22,87	4,127
	Total	670	22,92	4,108

Tabela 8. Značajnost razlika između aritmetičkih sredina grupa prema veličini mesta boravka

	APS standardi	APS raskorak	APS red
Mann-Whitney U	42170,500	42437,500	47636,000
Wilcoxon W	64748,500	147548,500	152747,000
Z	-2,740	-2,623	-,393
p	,006	,009	,694

Tabela 9. Rezultati na APS-R i pol ispitanika

		N	AS	SD
APS standardi	ženski	354	37,46	6,720
	muški	316	35,60	6,039
	Total	670	36,59	6,470
APS raskorak	ženski	354	42,03	13,028
	muški	316	42,85	12,236
	Total	670	42,42	12,658
APS red	ženski	354	23,71	3,821
	muški	316	22,04	4,243
	Total	670	22,92	4,108

Tabela 10. Značajnost razlika između aritmetičkih sredina grupa po polu

	t-test	p
APS standardi	3,755	,000
APS raskorak	-,837	,403
APS red	5,363	,000

Tabela 11. Rezultati na APS-R i vrsta škole

		N	AS	SD
APS standardi	gimnazija	195	37,27	6,473
	medicinska	167	37,15	6,645
	tehnička	144	34,50	6,339
	zanati	164	37,02	6,067
	Total	670	36,59	6,470
APS raskorak	gimnazija	195	41,32	13,420
	medicinska	167	40,07	12,065
	tehnička	144	42,09	11,875
	zanati	164	46,41	12,167
	Total	670	42,42	12,658
APS red	gimnazija	195	21,79	4,513
	medicinska	167	23,38	4,039
	tehnička	144	22,56	4,144
	zanati	164	24,12	3,173
	Total	670	22,92	4,108

Tabela 12. Značajnost razlika između aritmetičkih sredina grupa po vrsti škole

	APS standardi	APS raskorak	APS red
Hi-kvadrat	19,296	27,784	32,825
df	3	3	3
p	,000	,000	,000

a Kruskal-Wallis-ov test

b Varijabla koja deli uzorak u grupe: vrsta škole

Prilikom proveravanja između kojih škola postoje značajne razlike, dobili smo niz rezultata, koje ćemo sažeto izneti:

Na subskali Standardi učenici tehničke škole imaju značajno niže skorove od svih ostalih škola (na nivou $p < .001$ i $p = .001$), dok se učenici gimnazije, medicinske škole i drugih stručnih škola („zanati“, trogodišnja i četvorogodišnja usmerenja) nisu razlikovali među sobom;

Na subskali Raskorak najviše skorove imaju polaznici „zanata“, koji se značajno razlikuju učenika gimnazije i medicinske škole ($p < .001$), kao i

PERFEKCIONIZAM SREDNJOŠKOLACA – POVEZANOST SA NEKIM...

od učenika tehničke škole ($p < ,005$). Učenici gimnazije, medicinske i tehničke škole se po skorovima na subskali Raskorak ne razlikuju značajno među sobom;

Na subskali Red učenici „zanata“ imaju najviše skorove i značajno se razlikuju od gimnazije (najniži skorovi, $p < ,001$) i tehničke škole ($p = ,001$). Učenici medicinske škole značajno se razlikuju samo od učenika gimnazije ($p < ,001$).

Na subskalama Standardi, Raskorak i Red ne postoje značajne razlike između grupa formiranih po broju dece u porodici (jedno, dvoje, troje i više dece); niti po redu rođenja ispitanika (prvorodeno, drugo, treće i više po redu rođenja). Razlike ne postoje ni u odnosu na potpunost porodice.

Tabela 13. Rezultati na APS-R i procenjeni materijalni status porodice

		N	AS	SD
APS standardi	nizak	89	35,28	6,799
	srednji	556	36,69	6,413
	visok	25	38,80	5,902
	Total	670	36,59	6,470
APS raskorak	nizak	89	44,55	12,093
	srednji	556	42,37	12,610
	visok	25	35,96	13,876
	Total	670	42,42	12,658
APS red	nizak	89	22,33	5,038
	srednji	556	23,04	3,886
	visok	25	22,48	5,124
	Total	670	22,92	4,108

Tabela 14. Značajnost razlika između aritmetičkih sredina grupa formiranih u odnosu na procenjeni materijalni status

	APS standardi	APS raskorak	APS red
Chi-Square	5,873	9,144	,419
df	2	2	2
Asymp. Sig.	,053	,010	,811

a. Kruskal-Wallis-ov test

b. Varijabla koja deli uzorak u grupe: materijalni status porodice-procena učenika

4. Diskusija

Pouzdanost subskala Standardi i Raskorak je nešto niža nego što je očekivano, u odnosu na istraživanje na hrvatskim adolescentima, koji su takođe ispitivani *prevodom* skale. Verujemo da je uočen deo razloga za nižu pouzdanost. Suprotno očekivanjima, naši srednjoškolci su bili zbunjeni izrazom „*imam visoke standarde za svoj rad...*“, pa su podizanjem ruke tražili objašnjenje (pošto im je bilo rečeno da to mogu da urade). Ovo se događalo u gotovo svakom odeljenju, bez obzira na vrstu škole. Pošto se *visoki standardi* pominju nekoliko puta u ajtemima ove dve subskale, smatramo da je pomenuto nerazumevanje doprinelo nešto nižoj pouzdanosti. U narednim istraživanjima, ovaj izraz bi morao da bude korigovan.

Korelacije među skorovima subskala su vrlo niske, što potvrđuje pretpostavku autora skale da se radi o nezavisnim dimenzijama perfekcionizma.

Faktorska valjanost skale se može nazvati zadovoljavajućom. Najproblematičniji je prvi ajtem, onaj povodom kojeg je traženo objašnjenje, *Imam visoke standarde za svoj rad ili uspeh u školi*, ali je, uprkos niskoj korelaciji, i za njega jasno koji faktor zasićuje.

Što se tiče povezanosti pojedinih dimenzija perfekcionizma i nekih sociodemografskih varijabli, rezultati nisu iznenađujući. Standardi i Red su viši kod srednjoškolaca u Nišu, koji je nešto veće i razvijenije mesto od Sremske Mitrovice (smatramo da ta razlika objašnjava više Standarde). Red se „pozitivno“ pridružuje Standardima, i trebalo bi da omogući nešto bolja postignuća, o čemu govori Slaney (McGarvey, 1996).

Da je veličina mesta stalnog stanovanja zaista važna za visinu ličnih standarda, vidimo iz razlika između ispitanika koji žive na selu i onih koji žive u varošici ili gradu. Uprkos nižim Standardima, ispitanici sa sela su nezadovoljniji svojim postignućem, o čemu govore razlike na subskali Raskorak.

Devojke imaju više skorove na Standardima i Redu (u odnosu na mladiće), a to su pozitivni aspekti perfekcionizma. Na subskali Raskorak razlike nisu značajne. Ovo govori da devojke uspešno izlaze na kraj sa svojim visokim ličnim standardima i da bi od devojaka (u celini, kao grupe) trebalo očekivati veća postignuća.

Jednu od značajnih razlika po vrsti škole, verovatno dobrim delom objašnjava pol. U tehničkoj školi su gotovo isključivo mladići, što rezultira nižim Standardima. Međutim, razlika na subskali Red nema (što govori da ipak još nešto pored pola igra ulogu, odnosno da su nešto niži Standardi, možda, i specifičnost tehničke škole).

Ostale značajne razlike izdvajaju učenike trogodišnjih i četvorogodišnjih stručnih usmerenja („zanati“). Njihovi Standardi su isti kao i kod učenika medicinske škole ili gimnazije, ali su oni značajno manje zadovoljni onim što postižu (visok Raskorak), odn. distress je kod njih veći. Uz visok Raskorak pridružuju se viši skorovi na Redu. Za Red je rečeno da se obično očekuje njegovo pridruživanje uz Standarde, ali je i pridruživanje uz Raskorak potpuno interpretabilno. To znači da polaznici zanata pokušavaju da poboljšaju svoje postignuće (kojim nisu zadovoljni) povećanom urednošću i disciplinovanošću.

Interesantno je primetiti da velika većina naših ispitanika materijalni status svoje porodice procenjuje kao „srednji“, iako stalno slušamo da nam je stanovništvo na ivici siromaštva. Uz visok materijalni status, odnosno uz nešto komotniji i luksuzniji život, idu i viši lični standardi, udruženi sa relativnim zadovoljstvom ličnim postignućem (i obratno, što je manje para, lični standardi su niži, a nezadovoljstvo postignućem raste).

Literatura

Bieling, P.J., Israeli A.L., & Antony M.M. (2004). Is perfectionism good, bad, or both? Examining models of the perfectionism construct. *Personality and Individual Differences*, **36**, 1373-1385.

Dunkley, D.M., Zuroff, D.C., & Blankstein, K.R. (2006) Specific perfectionism components versus self-criticism in predicting maladjustment. *Personality and Individual Differences*, **40**, 665-676.

Enns, M.W., Cox, B.J., & Clara I., (2002), Adaptive and maladaptive perfectionism: developmental origins and association with depression proneness, *Personality and Individual Differences*, **33**, 921-935.

Gilman, R., & Ashby, J.S. (2005). A first study of perfectionism and multidimensional life satisfaction among adolescents. *Journal of Early Adolescence*, Vol. **23** No. 2, 218-235.

Gilman, R., Ashby, J.S., Sverko, D., Florell, & Varjas K., (2005). The relationship between perfectionism and multidimensional life satisfaction among Croatian and American youth, *Personality and Individual Differences*, **39**, 155-166.

Hewitt, P.L., Flett, G.L., Besser A., Sherry S.B., & McGee B., (2003). Perfectionism is multidimensional: a reply to Shafran, Cooper and Fairburn (2002). *Behaviour Research and Therapy*, **41**, 1221-1236.

Huebner, S., (2001). Manual for the Multidimensional Students' Life Satisfaction Scale. Preuzeto 18. marta 2005 sa World Wide Web <http://www.psych.sc.edu/pdfdocs/hueblsmanual.doc>.

McGarvey. J (1996). *The almost perfect definition*. Preuzeto 21. maja 2005 sa World Wide Web <http://www.rps.psu.edu/sep96/almost.html>.

Pearson, C.A., & Gleaves D.A. (2006) The multiple dimensions of perfectionism and their relation with eating disorder features. *Personality and Individual Differences*, **41**, 225-235.

Shafran, R., Cooper, Z., Fairburn C.G. (2002). Clinical perfectionism: a cognitive-behavioural analysis. *Behaviour Research and Therapy*, **40**, 773-791.

Slaney, Mobley, Trippi, Ashby, & Johnson, (1997), *Almost Perfect Scale-Revised*, Preuzeto 21. maja 2005 sa World Wide Web http://www.ed.psu.edu/cecprs/fac_bios/apsr.pdf.

Stojiljković, S., Maksić, S.i Ristić, Ž. (1998a). MPS – mogućnosti korišćenja u našoj sredini, Empirijska istraživanja u psihologiji IV, Filozofski fakultet (knjiga rezimea).

Stojiljkovic, S., Maksic, S. and Ristic, Z. (1998). Perfectionism: Comparative study of Yugoslav and American children, 9th European Conference on Personality, Guilford, UK, Conference Abstracts, 157-8.

Stojiljković, S. i Maksić, S. (2000). Perfeccionizam uspešnih i neuspešnih osnovaca, Sabor psihologa Srbije, Vrnjačka Banja (knjiga rezimea)

Šundrić, J. (2006): Perfeccionizam i bazične dimenzije ličnosti muzički nadarenih osoba (Diplomski rad), Filozofski fakultet u Nišu.

Van Hanswijck de Jonge, L., & Waller, G., (2003). Perfectionism levels in African-American and Caucasian adolescents. *Personality and Individual Differences*, **34**, 1447-1451.

**Jelena Opsenica-Kostić,
Tanja Panić**

**PERFECTIONISM OF HIGH SCHOOL STUDENTS – RELATIONS
WITH CERTAIN SOCIODEMOGRAPHIC VARIABLES**

Abstract

This study investigated the level of certain aspects of perfectionism (personal standards, dissatisfaction with current achievement and tidyness) on a sample of high school students. The sample consisted of 670 subjects, age 16 to 19, studying high schools in two cities (and two different regions) in Serbia. Data was collected using the Almost Perfect Scale-Revised (Slaney et al., 1997), that consists of three subscales: Standards, Discrepancy and Order. Relations between these aspects of perfectionism and certain socio-demographic variables was examined. The results show that significantly higher scores tend to have students coming from larger settlement, females and subjects with better economic status. Higher scores on Discrepancy (Dissatisfaction with current achievement) tend to have subjects coming from villages, and students of three and four-year trade schools.

Keywords: *perfectionism, high school students, adolescents, APS-R.*

PRILOG

Tabela 1: Izvod iz faktorske analize, sa stavkama APS-R

	Faktori		
	1	2	3
1. Imam visoke standarde za svoj rad ili uspeh u školi	-,168	,313	,087
2. Ja sam uredna osoba	-,007	,088	,719
3. Često se osećam frustrirano zato što ne mogu da postignem svoje ciljeve	,474	-,011	,105
4. Urednost mi je važna	,089	,119	,774
5. Ako ne očekuješ mnogo od sebe, nikad nećeš uspeti	,110	,464	,140
6. Najbolje što mogu nikada nije dovoljno dobro za mene	,560	,276	-,076
7. Smatram da stvari treba da se vraćaju na svoje mesto	,026	,075	,618
8. Imam visoka očekivanja za sebe	-,083	,696	,019
9. Retko postićem svoje visoke standarde	,472	-,245	,163
10. Volim da sam uvek organizovan i disciplinovan	,127	,171	,702
11. Najbolje što mogu nikada nije dovoljno dobro	,584	,293	,042
12. Postavljam vrlo visoke standarde za sebe	,078	,721	-,074
13. Nikada nisam zadovoljan onim što postićem	,676	,115	-,157
14. Od sebe očekujem najbolje	-,036	,641	,189

PERFEKCIONIZAM SREDNJOŠKOLACA – POVEZANOST SA NEKIM...

15. Često brinem zato što ne ispunjavam svoja očekivanja	,586	,025	,119
16. Moj rad retko ispunjava moje standarde	,563	-,097	,043
17. Nisam zadovoljan čak i kad znam da sam dao sve od sebe	,592	,049	-,027
18. Pokušavam da dam sve od sebe u svemu što radim	-,103	,444	,330
19. Retko uspevam da zadovoljim svoje visoke standarde	,632	-,097	,041
20. Jedva da sam ikad zadovoljan svojim radom	,716	-,107	-,080
21. Jedva da ikad osećam da je ono što sam uradio dovoljno dobro	,661	-,095	-,002
22. Imam jaku potrebu da težim savršenstvu	,122	,610	,072
23. Često sam razočaran posle završetka posla, zato što znam da sam mogao uraditi bolje	,518	,026	,120

Prvi faktor je Discrepancy (Raskorak), drugi Standards (Standardi), a treći je Order (Red). Redni brojevi ajtema koji im pripadaju dati su ispod.

Standards = 1, 5, 8, 12, 14, 18, 22,

Order = 2, 4, 7, 10,

Discrepancy = 3, 6, 9, 11, 13, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 23,

(Slaney, Mobley, Trippi, Ashby, & Johnson, 1997)